

Öğretmen Beklentilerinin Yönetimi

Management of Teacher Expectations

Emine GÖKDERE *

Özet :

Bu araştırmanın amacı öğretmenin öğrenciden beklentilerinin hangi faktörlerden etkilendiğini belirlemek ve öğretmenin beklentilerini yönetmek için neler yapılabileceğine dair görüşleri ortaya çıkarmaktır. Araştırmanın evreni Van İli Muradiye İlçesi'ndeki 58 ilkokulda bulunan 238 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. 238 sınıf öğretmenin 133'ü erkek öğretmen, 105'i ise bayan öğretmendir. Araştırma sınıf öğretmenleri ile yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini; Van İli Muradiye İlçesi'ndeki 116 sınıf öğretmenidir. Araştırmanın örneklemini küme yöntemiyle belirlenen okullardaki sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır. 116 sınıf öğretmenin 56'sı erkek, 60'ı bayandır. Araştırmada öğretmen beklentisini etkileyen faktörler sırasıyla şu şekilde ortaya çıkmıştır: Akademik başarı, Temizlik ve bakım, Başkalarından duyulan izlenimler, Maddi durum. Beklentileri yönetmek için yapılabilecekler şu şekilde sıralanmıştır: Veli ile işbirliği içinde olunması, idarecilerin etkili olması, öğretmenin kendi beklentisini yönetmesi. Veli ile işbirliği içinde olunmasının, velinin öğrenciye dair tutumunun, öğretmenin görüşlerini, çocuğa karşı tutumunu, yani beklentilerini ne derece etkilediği bu çalışmada açıkça ortaya çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler: Beklenti yönetimi, veli ile işbirliği, öğrencinin temizliği, idarecinin rolü, güdüleme

Abstract :

The purpose of this research is to assess which factors influence teacher expectations from students and to put forward the opinions on what can be done to manage teacher expectations. The population of this research is the 238 primary school teachers from the 58 schools in Muradiye district of Van. 133 of the teachers are males while 105 of them are females. The research was conducted especially on primary school teachers. the research sample is the 116 teachers from Muradiye. The sample consists of primary school teachers in the schools chosen by cluster sampling method. 56 of

* Öğretmen, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi

the teachers are male while 60 of them are female. The research has shown that the following factors respectively influence teacher expectations: academic success, cleanliness and self-care, impressions heard from others and financial situation. The things to be done to manage the expectations are juxtaposed as follows: Cooperation with parents, effective school administrators, teacher's own management of expectations. It has been proved obvious in the research that cooperation with parents and parents' attitudes towards their children influence teacher opinion of students and teacher attitude towards students, That is teacher expectations, a great deal.

Keywords: Expectation management, collaboration with parents, students, cleaning the role of the manager, motivation,

Giriş :

Güdüleme diğer bir insanın davranışını etkileme veya davranışı değiştirme ve yeni bir davranışta bulunmasını sağlama sürecidir. İnsan kaynakları yönetimi açısından güdülemenin önemi büyüktür. Çünkü yönetim başkaları vasıtasıyla iş başarıma sanatı olduğuna göre işin başkalarıyla birlikte yardım edici her iki tarafa da hoşnutluk verici bir şekilde başarılması gerekir. İstenilen davranışın gösterilmesini sağlamak için çok çaba gerekir. Başarıyı arttırmak isteyen yönetici iş görenin güdülenmesini sağlamalı, iş görenden beklentilerinin olumlu olabilmesi için güdüleme etkinliklerine iş göreni de katmalıdır. Bunlar için güdüleme kuramlarından yararlanılabilir. Amaç kuramları: bireylerin kendilerinden, işe ilişkin olarak beklenen davranışları karşısında amaç belirlemektir. Öğretmenin öğrencilerinin derslerde yapabileceklerine ilişkin beklediği davranışlarına karşın kendi beklentilerini olumlu hale getirip onlara bunu hissettirmesi gibi. Belirlenen amaçların ulaşılabilir olması, bunu doğru şekilde aktarılması, beklenen davranışları yapmayı sağlar (Yüksel, 2003). Öğrencinin motivasyonu öğretmenin ondan beklentileri öğretmenin ona tavırları ile doğrudan ilişkilidir. Motivasyon olmaksızın değişim olmaz, öğrenme olmaz, hareket olmaz, en önemlisi motivasyon olmaksızın istenen sonuçlara ulaşılamaz (Kurt Hanks,1999: akt. Vural B.A,2007). Bir diğer motivasyon kuramı Vroom'un Beklenti Kuramı'dır. Beklenti (expectancy) iş görenin harcadığı çabanın sonunda ulaşacağı amaca ilişkin sezgisine, inancına denir. Beklenti ne denli yüksekse elde edeceklerin algılanan değerini yükseltir ve çaba da o denli artar (Stagdill, 1969). Bu öğretmen açısından bakıldığında beklentilerini yönetmesi, öğrenci açısından bakıldığında beklentileri algılayıp ona göre hareket etmesidir. Öğretmenin öğrenciye karşı olumlu beklenti içinde olup onu istediği yönde harekete geçirmesi gerekir. Bunu yapması beklenti yönetimidir.

Öğretmenin öğrenciden olumlu beklenti içine girmesi bu sayede öğrencinin başarısının olumlu yönde olması öğretmenin kendini gerçekleştirme adına da olumlu sonuçlar teşkil eder. Kişinin davranışını etkileyen ve yön veren birçok uyarıcı unsur (stimulus) mevcuttur. Bu konuda yapılan en bilindik araştırma Rosenthal ve Jacobson'un yapmış olduğu ve 1968 yılında yayınladıkları bir araştırma ile literatüre girmiş ve o yıldan bu yana pek çok araştırmaya kaynaklık eden araştırmadır. Rosenthal ve Jacobson bu çalışmalarında, Kaliforniya'daki bir ilkokulda öğretim

yılı başında tüm öğrencilere bir test uyguladılar. Öğretmenlere testin okul yılı içinde bazı öğrencilerin hızlı bir gelişme kaydedeceğini belirlediğini söylediler. Hâlbuki öğretmenlere bildirilen bu öğrenciler test sonuçlarına göre değil, rastgele seçilmişti. Fakat öğretmenler bunu bilmiyordu. Üstelik test, hızlı gelişmesi beklenen öğrencileri tespit etmek için hazırlanmamıştı, sıradan bir IQ testi idi. Araştırmacılar öğretim yılı sonunda okula gelip yeni bir IQ testi uyguladıklarında şu sonuçla karşılaştılar: rastgele seçilmiş olsa da hızlı gelişim göstereceği söylenen öğrencilerin IQ'larında 10-15 puanlık bir artış meydana gelmişti. Araştırmacılar elde ettikleri veriler karşısında kendini doğrulayan kehanet (self-fulfilling prophecy) sürecinin işlediği sonucuna vardılar. Yani herhangi bir veriye dayalı olmasa da öğretmenlere bazı öğrencilerin daha iyi olacağını söylenmesi, öğretmenlerin bu öğrencilere söylenenleri doğrulayacak şekilde farklı davranmasına neden olmuştur (Farley, 1998, 344: Tatar,2005). Rosenthal ve Jacobson öğrencilerin başarılı olmalarını öğretmenlerin bu öğrencilere daha uygun bir sosyal ve duygusal ortam oluşturmalarına ve onlardan daha büyük bir başarı beklemelerine bağlamışlardır (Elliott ve ark. 200, 570:akt.Tatar, 2005). 1920'de W.F.Thomas "Eğer kişi bir durumu gerçek olarak kabul ederse sonuçlar da gerçek olur" diyerek beklentilerin sonuçları etkilediğine dikkat çekmiştir (Tatar, 2005). Bu çalışmada deneysel yöntem kullanılmıştır. Bu araştırma sonucu nicel ve nitel verilerle açıklanmıştır.**Evren:** Araştırmanın evreni Van İli Muradiye İlçesi'ndeki 58 ilkokulda bulunan 238 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. 238 sınıf öğretmeninin 133'ü erkek öğretmen, 105'i ise bayan öğretmendir. Araştırma sınıf öğretmenleri ile yapılmıştır.Örneklem: Araştırmanın örnekleme; Van İli Muradiye İlçesi'ndeki 116 sınıf öğretmenidir. Araştırmanın örnekleme küme yöntemiyle belirlenen okullardaki sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır. Örneklemedeki sınıf öğretmeni sayısı, ankete katılan sınıf öğretmeni sayısı 116'dır. 116 sınıf öğretmeninin 56'sı erkek, 60'ı bayandır.

Veri Toplama Araçları: Araştırmada sağlıklı ve güvenilir sonuçlar elde edebilmek amacıyla anket uygulanmıştır. Uygulanan ankette 10 soru bulunmaktadır. Bu sorulardan 9 tanesi evet hayır şıklarından birini seçerek cevaplanmaktadır. 1 soru ise açık uçlu bir sorudur. Anket ile öğretmen beklentilerini etkileyen faktörlerin neler olduğu, bunların sıralaması ve yüzdeleri belirlenmiştir. Ayrıca açık uçlu olarak verilen soru ile de öğretmen beklentilerini yönetebilmek, olumluya çevirebilmek için neler yapılabileceği sorulmuştur. Bu soruya anket uygulanan her öğretmen cevap vermemiştir. Beklentileri yönetmek adına neler yapılabileceğine dair ulaşılan sonuçlar, ankette, bu soruya cevap veren öğretmenlerin cevaplarının analizi ile gerçekleştirilmiştir. Açık uçlu soruya verilen cevapların birbirine benzerlik göstermesi ve belli noktalarda bir araya toplanmış olması oranlamayı ve sonuca ulaşmayı kolaylaştırmıştır.

Veri Uygulama Süreci: Araştırmanın örnekleme olasılığa dayalı örnekleme çeşitlerinden küme yöntemiyle (grup yöntemi) belirlenmiştir. 14 okul küme yöntemiyle belirlenmiştir. Bu okullarda toplam 238 sınıf öğretmeni bulunmaktadır. Bu öğretmenlerden 116 tanesi küme yöntemiyle belirlenmiştir.

Bu araştırma iki amaca hizmet etmiştir: Öğretmen beklentilerini etkileyen faktörleri belirlemek ve öğretmenin öğrenciden beklentilerini yönetebilmenin yollarını belirlemektir.

Araştırma sonucunda öğretmen beklentilerini etkileyen faktörler sırasıyla ve yüzdesiyle aşağıda verilmiştir:

- 1.Akademik Başarı % 93,10
- 2.Temizlik-bakım % 64,65
- 3.Başkalarından duyulan izlenimler % 39,65
- 4.Maddi durumları % 30,17
- 5.Dış görünüş-çekicilik % 28,5
- 6.Cinsiyet % 18,10
- 7.Öğrencinin ismi % 2,5

Öğretmenlerin % 93,10'u kendi beklentisine öğrencinin derslerde gösterdiği akademik başarıya göre yön vermektedir. Öğrenciyi çalışkan olarak belirlemiş ise onlara beklentilerine uygun sorular sormakta, pekiştirici ve dönüt vermektedirler. Öğretimin niteliğini beklentilerine uygun olarak belirlemektedirler. Başarılı buldukları öğrencilere daha güç sorular sormakta yanıt vermeleri için daha fazla zaman vermekte, sözlerini daha az kesmekte ve ipucu vermektedirler (Şama ve Tarım,2007).

Öğretmenlerin % 64,65'i öğrencinin temizlik ve bakımına göre beklenti geliştirmektedir. Öğrenci derse temiz ve bakımlı geliyorsa bu öğrencinin yapabileceğine başarılı olacağına dair inançları daha fazla olmakta ve bu yönde davranmaktadırlar. Öğrenci beklentiyi algıladığı için de buna uygun davranış sergilemektedir.

Öğretmenlerin % 39,65'i bir sınıfa girmeden önce başkalarından duydukları izlenimlere göre beklenti geliştirmekte ve o şekilde davranmaktadır. Bu da önyargıların etkisini göstermektedir. Önceden duyduklarına göre öğrencilerden bir beklenti içine giren onlardan hep duyduğu şekilde davranmasını bekleyen öğretmen sayısı da oldukça fazladır. Muradiye ilçesine gelen öğretmenler bir sınıfı devraldığı zaman büyük oranda öğrenciler hakkında söylenenleri dikkate almaktadır. Bu şekilde davranmaktadır. Öğretmenin öğrencisinden beklentisini etkileyen bu durumlar öğretmen sınıfa girdiği anda devreye girmektedir. Düşük beklenti geliştirdiği öğrencilere karşı tutumu ile yüksek beklenti geliştirdiği öğrencilere karşı tutumu farklılaşmaktadır. Rosenthal ve Jacobson'un araştırmasında da görüldüğü üzere öğretmenin beklentileri sonucu öğrenci, beklentileri fark edip onlara uygun hareket etmekte ve beklentileri gerçekleştirmektedir. Öğretmenlerin öğrenciden beklentilerini olumlu yönde yönetebilmesi için neler yapılabilir sorusuna verilen cevaplar ankette şu şekilde çıkmıştır: Okulun öğretmenin veli ile işbirliği içinde olması öğretmen beklentilerini yönetmede en önemli etken görülmüştür. Bu araştırmanın en önemli sonucu da budur: Ankete katılanların % 44,7'si veli ile işbirliğinin beklentileri yönetmede ki önemini anlatmıştır. Öğretmen veli ile sürekli bir iletişim halinde olursa, yani veli çocuğuyla evde ve okulda ilgilenirse,

çocuğa iyi davranır, onu desteklerse öğrencinin okuldaki hali de bu durumdan olumlu etkilenecektir. Bu durumda öğretmenin de öğrenciden olumlu beklentiye girmesi ve bu yönde davranıp başarılı öğrenciler yetiştirmesi beklentilerin olumlu yönetilmesi kolaylaşacaktır. Beklenti etkisinde de olduğu gibi kişi bir süre sonra başkalarının ona ilişkin beklentilerine denk düşen davranışları sergileyecektir. (vikipedi.org 2013). Yani öğrenci öğretmenin ona ilişkin beklentisine karşılık verecektir.

Öğretmen beklentilerini yönetmede ankete katılanların % 25'i beklenti yönetiminde idarecinin rolünün çok önemli olduğunu söylemiştir. Örgütün amaçları da oldukça önemlidir beklenti yönetiminde (Yüksel, 2003). Akademik başarıyı arttırmayı amaç edinen yönetici öğretmenin güdülenmesini sağlamalıdır. **Sonuçlar** :Beklenti belirli bir hareket veya çabanın belirli bir çıktıya ulaştırma olasılığıdır. Beklenti yönetimi belirli çıktıya ulaşmak için yapılacak olan hareket veya çabayı yönetmektir. Kişi bir süre sonra başkalarının ona ilişkin beklentilerine denk düşen davranışları sergiler. Yani öğrenci bir süre sonra öğretmenin ona ilişkin beklentilerine denk düşen davranışları yapar hale gelir. Öğretmenin beklentisinin ne yönde olduğu burada çok önem kazanmaktadır. Çünkü öğrenciyi başarılı olacağı düşüncesi güdülemez öğretmenin ona inancı, tutumu güdüler. Bu yüzden her öğretmen beklentilerini olumlu yönde yönetebilme becerisine sahip olmalıdır. Bunun için yapılması gereken ise velilerin çok daha ilgili olması, öğretmenin kendini geliştirmek adına uğraşması ve idarecilerin öğretmenleri olumlu motive etme, ön yargılardan uzaklaştırma adına çalışmalar yapması öğretmenin beklentisini de yönetmesidir.

Kaynakça

- Açıkalın, A. (1999). İnsan Kaynağının Yönetimi Geliştirilmesi. Pegem A Yayınları. Ankara: Önder Matbaacılık.
- Başaran, İ.E. (2008). Örgütsel Davranış(İnsanın Üretim Gücü).Siyasal Basın Yayın Dağıtım. Ankara: BRC Basım.
- Bursalıoğlu, Z. (2010). *Eğitim yönetiminde Teori ve Uygulama*. Pegem Akademi. Ankara: Cantekin Matbaası.
- Can, H. Ve Diğerleri. Örgütsel Davranış. Denizli. Arıkan Basım Yayım Dağıtım LTD.ŞTİ.
- Eren, E. (2011). *Yönetim ve Organizasyon (Çağdaş ve Küresel Yaklaşımlar)*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Koçel, T. (2010). İşletme yöneticiliği. Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Öztürk, B. Ve Diğerleri. (2002). Öğretmen Beklentileri Üzerine Bir Araştırma. TSA/ Cilt:6, S:3, Aralık 2002
- P.Robbins, S.(2012). Örgütsel Davranış(*Organizational Behavior*). (Çev: İnci Erdem) . İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Şama, E. Ve Tarım, K. (2007). Öğretmenlerin Başarısız Olarak Algıladıkları Öğrencilere Yönelik Tutum ve Davranışları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. Kış,2007,5(1).135-154
- Tatar, M. (2005). Öğretmen Beklentileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt:II. Sayı:II .http://efdergi.yyu.edu.tr
- Vural, A.B. ve Coşkun, G. (2007). Örgüt Kültürü. Nobel Yayın Dağıtım LTD,ŞTİ. İzmir: Nobel Basımevi.
- Yüksel, Ö. (2003). İnsan Kaynakları Yönetim. Gazi Kitabevi. Ankara: Kalkan Matbaacılık.
- www.vikipedi.org (2013)